

26 квітня відзначаються 35-ті роковини Чорнобильської трагедії.

Питання поновлення прав громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи на мінімальний розмір пенсії перебуває на постійному контролі Уповноваженого ВРУ з прав людини.

Так, 7 квітня 2021 року Конституційним Судом України (КСУ) ухвалене рішення № 1-р(П)/2021, яким визнаються неконституційними положення Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII щодо установлення мінімального розміру пенсій для осіб, які отримали інвалідність унаслідок Чорнобильської катастрофи, та пенсій у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи за рішенням Кабінету Міністрів України.

На виконання Рішення КСУ Верховна Рада України в тримісячний строк повинна урегулювати питання мінімальних розмірів пенсій по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника для цієї категорії постраждалих.

В цьому рішенні наголошено, якщо Верховна Рада України не ухвалить відповідного закону, чинною буде норма частини третьої статті 54 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», яка діяла до 2015 року та визначала розміри мінімальних пенсій на рівні:

- для **I групи інвалідності** – 10 мінімальних пенсій за віком;
 - **II групи** – 8 мінімальних пенсій за віком;
 - **III групи** – 6 мінімальних пенсій за віком;
- дітям з інвалідністю – 3 мінімальні пенсії за віком.

Рішенням КСУ також надається право громадянам, які належать до I категорії осіб з інвалідністю внаслідок аварії на ЧАЕС, отримують пенсію у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи, звертатися до судів для відшкодування шкоди, завданої їм за час дії неконституційної норми щодо визначення Кабінету Міністрів України розмірів їхніх пенсій.

До Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини вже надійшов від Міністерства соціальної політики України на погодження проект Закону України «Про підвищення рівня соціального захисту для громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», яким запропоновані нові підходи у визначенні мінімального розміру пенсії по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника для постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Зокрема, проектом передбачається встановлення розмірів пенсії по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи у твердих грошових сумах, та їх щорічна індексація з 1 березня на загальних підставах.

Водночас пропонується встановити з 1 липня 2021 року щомісячну державну адресну допомогу до пенсії для осіб з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (інших ядерних аварій), щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою (іншими ядерними аваріями).

Пропоновані законопроектом положення щодо щомісячної адресної допомоги до пенсії певною мірою можна вважати такими, що встановлюють мінімальні розміри пенсії для осіб з числа учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (інших ядерних аварій), щодо яких встановлено причинний зв'язок інвалідності з Чорнобильською катастрофою (іншими ядерними аваріями), але порядок її обрахунку є відмінним від порядку визначення мінімальних розмірів пенсій для інших категорій постраждалих осіб.

На переконання Уповноваженого, положення законопроекту підлягають доопрацюванню задля забезпечення однакових підходів до визначення мінімальних розмірів пенсій по інвалідності та пенсії у зв'язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи. При цьому більш обґрунтованим було б встановлення розміру мінімальної пенсії не у твердій грошовій сумі, а із розрахунку певної розрахункової величини, зокрема показника середньої заробітної плати в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка враховується для обчислення пенсії за попередній рік.

Позицію Уповноваженого щодо вказаного законопроекту з відповідними рекомендаціями надіслано до Міністерства соціальної політики України.

Законодавче урегулювання питання мінімального розміру пенсій відповідно до ухваленого КСУ рішення залишається на контролі Уповноваженого.

Доцільно зазначити, що з урахуванням змісту вказаного Рішення КСУ до 07 липня 2021 року мінімальні розміри пенсії по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника визначатимуться за вимогами Порядку обчислення пенсій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2011 р. № 1210 «Про підвищення рівня соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Також Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини підготовлено роз'яснення щодо права деяких категорій осіб, постраждалих

внаслідок Чорнобильської катастрофи, на щорічне безоплатне санаторно-курортне лікування / відпочинок.

Законодавча база

Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 р. № 854 «Деякі питання санаторно-курортного лікування та відпочинку громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

постанова Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 р. № 838 «Про розмір середньої вартості путівки для виплати грошової компенсації замість путівки громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

наказ Міністерства соціальної політики України від 22 січня 2018 р. № 73 «Про затвердження форм документів щодо забезпечення структурними підрозділами з питань соціального захисту населення санаторно-курортним лікуванням осіб пільгових категорій», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 13 лютого 2018 р. за № 163/31615.

Категорії постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи осіб, які мають право на санаторно-курортне лікування / відпочинок

громадяни, постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи віднесені до категорії 1;

діти з інвалідністю, інвалідність яких пов'язана з Чорнобильською катастрофою.

Механізм реалізації права на щорічне безоплатне забезпечення санаторно-курортними путівками / путівками на відпочинок

1. Забезпечення постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи санаторно-курортними путівками / путівками на відпочинок здійснюється шляхом компенсації вартості путівок санаторно-курортним закладам / закладам відпочинку, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики.

2. Забезпечення громадян послугами на санаторно-курортне лікування проводиться після взяття їх на облік та здійснюється в межах виділених коштів в порядку черговості подання заяв.

3. Облік громадян проводять структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах у разі утворення (крім м. Києва) рад (далі – органи соціального захисту населення) за місцем проживання таких громадян.

4. Постраждала особа самостійно обирає санаторно-курортний заклад / заклад відпочинку для оздоровлення.

5. Укладається тристоронній договір між органом соціального захисту населення, закладом і громадянином для здійснення компенсації закладу вартості путівки.

6. Особа може доплатити з власних коштів за надання додаткових послуг при отриманні санаторно-курортного лікування чи при відпочинку.

Перелік необхідних документів для взяття на облік для забезпечення путівкою

Для взяття на облік органами соціального захисту населення для забезпечення путівкою на санаторно-курортне лікування / відпочинок громадянин, віднесений до категорії 1, один із батьків дитини з інвалідністю або особа, яка їх замінює, подають такі документи:

1) для обліку громадян, віднесених до категорії 1:

заява про взяття на облік для отримання путівки за формою, затвердженою Мінсоцполітики;

довідка для одержання путівки на санаторно-курортне лікування за формою 070/о;

копія посвідчення громадянина, віднесеного до категорії 1 (із вкладкою);

копія паспорта;

довідка про те, що громадянин, віднесений до категорії 1, не перебуває на обліку для забезпечення путівкою за зареєстрованим місцем проживання (у разі відміни місця проживання від зареєстрованого).

2) для обліку дітей з інвалідністю:

заява про взяття на облік для отримання путівки за формою, затвердженою Мінсоцполітики;

довідка для одержання путівки на санаторно-курортне лікування за формою 070/о;

копія посвідчення дитини з інвалідністю (із вкладкою);

копія свідоцтва про народження або копію паспорта дитини з інвалідністю;

довідка про склад сім'ї або зареєстрованих у житловому приміщенні / будинку осіб (у випадку взяття на облік дитини з інвалідністю);

довідка про те, що дитина з інвалідністю, не перебуває на обліку для забезпечення путівкою за зареєстрованим місцем проживання (у разі відміни місця проживання від зареєстрованого).

Один із батьків дитини з інвалідністю або особа, яка їх замінює, додатково подають:

довідку для одержання путівки одним із батьків дитини з інвалідністю або особою, яка їх замінює, на санаторно-курортне лікування за формою 070/0 (у разі наявності);

копію посвідчення громадянина, віднесеного до категорії 1 (із вкладкою), у разі наявності такого у одного з батьків дитини з інвалідністю або особи, яка їх замінює;

копію паспорта одного з батьків дитини з інвалідністю або особи, яка їх замінює.

Одному з батьків дитини з інвалідністю або особі, яка їх замінює, що не мають права на забезпечення путівкою відповідно до Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», послуги з лікування не надаються.

Строк перебування в санаторно-курортному закладі та закладі відпочинку

для громадян, віднесених до категорії 1 – 18 днів;

для громадян, віднесених до категорії 1, із захворюваннями нервової системи (з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку) – до 35 днів;

для дітей з інвалідністю – від 21 дня до двох місяців.

ВАЖЛИВО

Строк перебування дітей з інвалідністю у закладі відпочинку за путівкою на відпочинок становить не менше ніж 14 днів.

Грошова компенсація замість санаторно-курортного лікування

За бажанням громадянина, віднесеного до категорії 1, одного із батьків дитини з інвалідністю або особи, яка їх замінює, у разі відмови від отримання санаторно-курортного лікування або відпочинку виплачується грошова компенсація у розмірі середньої вартості путівки в Україні, що встановлюється Кабінетом Міністрів України:

- 35 відсотків розміру одного прожиткового мінімуму, встановленого законом на 1 січня відповідного року для осіб, які втратили працездатність із заокругленням до однієї гривні (у 2021 році – 619 гривень).

Документи для надання грошової компенсації замість санаторно-курортного лікування

1. Заява на отримання грошової компенсації замість путівки за формою, затвердженою Мінсоцполітики.
2. Документи, що передбачені для взяття на облік для забезпечення путівкою (крім тих, які подаються одним із батьків дитини з інвалідністю або особою, яка їх замінює для одночасного забезпечення путівкою разом із дитиною).
3. Облік осіб, які подали заяви про отримання грошової компенсації замість путівки, ведеться окремо.

ВАЖЛИВО!

- Заяви з необхідними документами для взяття на облік для забезпечення путівкою, а також для виплати грошової компенсації замість санаторно-курортного лікування приймаються уповноваженими посадовими особами виконавчого органу сільської, селищної, міської ради відповідної територіальної громади та посадовими особами центру надання адміністративних послуг
- Уповноважені посадові особи не пізніше наступного робочого дня надсилають заяву з відповідними документами до органу соціального захисту населення у вигляді електронної справи за допомогою спеціальних інформаційних систем Мінсоцполітики з подальшою передачею документів у паперовому вигляді
- Органи соціального захисту населення приймають від громадян відповідні заяви з необхідними документами лише у разі надіслання їх поштою або в електронній формі (через офіційний веб-сайт Мінсоцполітики, або Єдиний державний веб-портал електронних послуг)
- Після забезпечення в поточному році громадян, віднесених до категорії 1, і дітей з інвалідністю путівкою чи отримання ними грошової компенсації такі громадяни і діти знімаються з обліку для забезпечення путівкою.
- За громадянами, які перебувають на обліку, але не отримали путівки в поточному році, зберігається право на забезпечення путівкою шляхом надання грошової допомоги на наступний рік за умови поновлення медичної довідки 070/о, якщо строк дії попередньої довідки закінчився.
- Повторне взяття на облік для забезпечення путівкою проводиться після подання нового пакету документів.